

UVOD V TEORIJU MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI

Raziskovanje mladinske književnosti je lahko tradicionalno in sodobno. Prvi pristop je preučeval mladinsko književnost le v kontekstu vzgoje in didaktike. Drugi pristop je sodobnejši in preučuje mladinsko književnost kot samostojno področje umetnosti. Pomemben je proces inštitucionalizacije mladinske književnosti kot področja poučevanja na univerzah v Sloveniji, posebej po letu 1990. K temu je prispevala tudi internacionalizacija, ki je poganjala razvoj leposlovja in teorije. Mladinska književnost se je od svojega začetka sredi 19. stoletja velikokrat znašla na razpotjih, v različnih državnih tvorbah (Avstro-Ogrska, Kraljevina SHS, SFRJ, samostojna Slovenija in od leta 2004 Slovenija kot članica EU).

1 Spremembe v literaturi in mladinska književnost

Bistvena razlika med raziskovanjem mladinske književnosti in književnosti za odrasle je, da je bila zadnja omenjena raziskovana v odnosu do filozofije, sociologije, psihologije ipd. Mladinska književnost je bila od začetka, sredi 19. stoletja, ne le v Sloveniji, ampak tudi v svetu, vedno povezana z versko vzgojo in vzgojno funkcijo. Predliterarne začetke mladinske književnosti lahko najdemo v 16. stoletju (Trubarjev *Katekizem* in *Abecednik*, Kreljeva *Otročja Biblija* ipd.), posebej v 17. stoletju in v družbi, ko so začeli upoštevati otroštvo kot posebno obdobje v življenju. Novo pojmovanje otroštva,¹ dostopnost izobraževanja prek ljudskih, nedeljskih šol v 19. stoletju ter obvezno osnovnošolsko izobraževanje v 20. stoletju in e-času v začetku 21. stoletja so bistveno vplivali na razvoj mladinske književnosti, ki je bila močno vzgojno sredstvo za socializacijo otrok, opismenjevanje, igro, sredstvo eskapizma, komercialni cilj ipd., zato so nastajali tudi različni pogledi na mladinsko književnost.

Prvi je tradicionalni pogled, ki je bistveno zaznamoval začetke in zgodovino mladinske književnosti, ki je dostikrat pisana kot manipulacija v obliki poučnih seznamov, ki so služili odraslim le za vzgojo otrok, kar je vidno v naslovih² in

¹ Philip Aries, 1991, *Otrok in družinsko življenje v starem režimu*, Ljubljana, ŠKUC, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

² Primož Trubar, 1550, *Abecedarium vnd der klein Catechismus in der Windischen Sprach – Ane Buquice*,

podnaslovih³ knjig za odrasle in/ali za otroke.

Drugi pristop je povezan s prvim in je povezuje mladinske književnosti in družbe, ki je temeljil na triadi otrok–družina–družba, kjer so književna besedila obravnavana funkcionalno oziroma pragmatično le v odnosu do stvarnosti.

Tretji, sodobni pogled raziskuje mladinsko književnost kot umetnost.⁴ Estetski pogled na mladinsko književnost po letu 1980 preučuje mladinska besedila s sodobnimi metodami literarne vede in na osnovi njihovih teoretskih osnov. Zagovornici tovrstnega pogleda sta izraelska semiotičarka Zohar Shavit (1986: ix–x, 178) in švedska poststrukturalistka Maria Nikolajeva (2005: xiii). Prva pojmuje mladinsko književnost kot kulturni sistem, torej je mladinska književnost sestavni del le-tega, in kot semiotični fenomen. Šolski sistem je drugi sistem, ki so mu številni pripisovali področje mladinske književnosti v smislu socializacije otrok z branjem, priporočanjem in obravnavanjem knjig. Shavitova se zavzema za pripadnost mladinske književnosti prvemu – literarnemu in ne drugemu – edukacijskemu sistemu, pa tudi ne tretjemu sistemu – sistemu odraslih, ampak literarnemu polisistemu.⁵ Mladinska književnost ima marginalen položaj v družbi, prvič, ker obravnava otroke (otročstvo je novoveški fenomen in izum 16. oziroma 17. stoletja) in drugič, ker je pojmovana znotraj šolstva, ne pa kot predmet literarne vede.

Če mladinsko književnost obravnavamo kot književnost, je znanstvena točka obravnave interakcija med besedilom in medbesedilnostjo kot tudi notranje značilnosti besedil samih. Ključno vprašanje torej je, po čem se mladinska književnost razlikuje od književnosti za odrasle? Obstaja več kriterijev za razlikovanje med književnostjo za odrasle in za otroke oziroma mlade, to je t. i. recepcijski kriterij oziroma kriterij naslovnika – knjige za otroke in/ali mlade so večinoma že vnaprej napisane zanje, vendar so številni primeri knjig za odrasle, ki so v času literarne recepcije postali kanon mladinske književnosti, recimo Jonathan Swift: *Guliverjeva potovanja*, Daniel Defoe: *Robinson Crusoe*; Fran Levstik: *Martin Krpan*, France Prešeren: *Povodni mož* idr. Obstajajo tudi obratni primeri, ko so besedila za mlade

is tih se ty mladi inu preprosti Slouenci mogo lahko v kratkim zhasu brati nauuzhiti. V tih so tudi ty vegshy stuki te kerszhanske vere im ane molytue, te so prepisane od aniga Peryatila vseh Slouenzou. Sebastijan Krelj, 1566, *Otrozhia biblia: ein Handbüchlein, darinn ist vnter anderm der Catechismus von fünfferlei Sprachen.* Adam Bohorič, 1580, *Otrozhia* [tabla].

³ Christoph von Schmid, 1824, *Kmet Izidor s' svojimi otroki ino lydmy, ali Pripodobni navyki dobrih staršov za svoje otrōke ino podložne: knjižica za vsakega kmeta ino težāka.* Christoph von Schmid, 1835, *Kratkozhasne pravlice otrokam v' podvuzhenje.* Christoph von Schmid, 1879, *Genovefa: povest iz starih časov za vse dobre ljudi, zlasti pa za matere in otroke.*

⁴ Zohar Shavit, 1986, *Poetics of children's literature*, <<http://www.tau.ac.il/~zshavit/pocl/preface.html>>, ix.–x. (Dostopno 05. 02. 2008.)

⁵ Zohar Shavit, 1986, *Poetics of children's literature*, <<http://www.tau.ac.il/~zshavit/pocl/preface.html>>, 178. (Dostopno 05. 02. 2008.)

postala priljubljeno branje odraslih, npr. Lewis Carroll: *Alica v ogledalu*, *Alica v čudežni deželi*, John Ronald Reuel Tolkien: *Gospodar prstanov*, Antoine de Saint Exupery: *Mali princ*, Joanne Kathleen Rowling: *Harry Potter*, Philip Pullman: *Severni sij*. Obstajajo tudi številni primeri iz svetovne književnosti za odrasle, npr. *Biblija*, *Tisoč in ena noč*, William Shakespeare,⁶ ki so v izvorni ali prirejani obliki tudi za mlade bralce. V mladinski književnosti so tudi obratni primeri, ko je otrok avtor in je napisal besedila za mlade,⁷ ki jih berejo tudi odrasli. Zelo znan primer je dnevnik Anne Frank, ki ga bereta oba naslovnika – odrasli in mladi.

Polarnost med pedagoškim in estetskim pogledom na mladinsko književnost reflektira tudi odnos literarnih zgodovinarjev do mladinske književnosti kot marginalnega področja. Doslej so literarni znanstveniki s stališča literarne vede, na primer komparativistike in slovenistike/slavistike, predvsem obravnavali mladega bralca oziroma vpliv knjig na otroke, izbor knjig za branje, bralne procese, zgodovino knjig za otroke, ne pa samo mladinsko književnost. Tudi na začetku 21. stoletja vidimo diskurz dominacije v primerjavi med književnostjo za odrasle in književnostjo za otroke/mlade.

Književnost za odrasle pojmuje mladinsko književnost kot marginalno področje poleg trivialne književnosti, feminizma, manjšinskih literatur, izseljenske in zdomske literature.⁸ Mladinska književnost so književna besedila, napisana predvsem za mladega bralca. V literarni zgodovini so primeri besedil, ki prvotno niso bila namenjena mladim bralcem, vendar so v procesu literarne recepcije postala kanonska (*Tisoč in ena noč*, *Guliverjeva potovanja*, *Robinsonova potovanja*, *Povodni mož*, *Martin Krpan* ...). Mladi bralci berejo tudi knjige, ki niso namenjene mlademu bralcu, zato je bistvena razlika med mladinsko književnostjo in mladinskim branjem. Nekateri menijo, da je treba definirati mladinsko književnost z ozirom na protagonista, ki naj bi bil otrok. Vendar številne knjige, ki govorijo o otrocih in otroštvu, niso mladinska književnost niti mladinsko branje (Lev Nikolajevič Tolstoj, Marcel Proust, Lojze Kovačič). Obstajajo tudi knjige, ki so prvotno bile namenjene otrokom, torej so mladinska književnost, berejo pa jih predvsem odrasli bralci in predstavljajo branje odraslih (Lewis Carroll: *Alica v ogledalu*, *Alica v čudežni deželi*, Antoine de Saint Exupery: *Mali princ*, John Ronald Reuel Tolkien: *Gospodar prstanov* ...). Obstajajo tudi knjige, ki jih pišejo otroci avtorji, torej so svojevrstna mladinska književnost – Anna Frank (*Dnevnik Anne Franck*), ki jih berejo bolj odrasli kot mladi – in imajo

⁶ Charles Lamb in Marry Lamb, 1967, *Pripovedke iz Shakespearja*, v angleščini izšle leta 1807.

⁷ Nejka Omahen (*Zvezde z odra*, *Silvija*, *Življenje kot v filmu*, *Dež*); Neli Kodrič (*Lov na zvezde*, *Tita@ boginja*, *smole.in.težav.si*), Petra Samec (*Petrin dnevnik*), Zlata Filipović (*Zlatin dnevnik*) idr.

⁸ Mladinska književnost je kot predmet poučevanja nastajala v 80. letih 20. stoletja, ko je dr. Helga Glušič začela poučevati predmet na filozofski fakulteti, pozneje tudi dr. Marjana Kobe na pedagoški fakulteti. Pomenljivo dejstvo je tudi, da med nagrajenci za Prešernovo nagrado ni niti enega s področja mladinske književnosti, tudi med zbranimi deli slovenskih pisateljev ni niti enega s področja mladinske književnosti. Gibanja za inštitucionalizacijo področja so postala intenzivnejša po letu 1990.

značilnosti branja mladega in odraslega bralca.

Izraelska semiotičarka Zohar Shavit⁹ pojmuje mladinsko književnost kot del literarnega sistema, kanadski didaktik Perry Nodelman¹⁰ tehtno analizira motive za branje mladinske književnosti oziroma užitke branja ali motive za branje književnih besedil. Maria Nikolajeva¹¹ meni, da:

- mladinska književnost ni motivno-tematsko šibka, maloštevilna in literarnoslogovno skromna, brez retoričnih figur in da knjige za mlade niso umetniška dela, kar kaže le na površno poznavanje področja in apriorno dominacijo književnosti za odrasle;
- mladinska književnost ni posebno področje pedagogike ali didaktike, kar ne vzdrži, saj so številne knjige za mlade (J. R. R. Tolkien) vplivale tudi na književnost za odrasle in obratno, torej gre za komplementarni področji;
- mladinska književnost ni le integralni del književnosti za odrasle, ki ima svoje specifične značilnosti in eksistenco v specifičnem socialnem sistemu. Lahko jo preučujemo s sodobnimi metodami literarne vede in njihovimi teoretskimi osnovami. Drugače bomo preučevali motive v književnosti za odrasle in za mlade, četudi se isti pojem pojavlja v obeh naslovih, na primer *Pekel* Danteja Alighierija in *Pekel* v *Solzicah* Prežihovega Voranca; *Vojna in mir* L. N. Tolstoja in slikanica *War and peas* Michaela Foremana; *Ana Karenina* L. N. Tolstoja in *Pika Nogavička* Astrid Lindgren; *Bratje Karamazovi* F. M. Dostojevskega in *Brata Levjesrčna* Astrid Lindgren; roman Thomasa Manna *Smrt v Benetkah* in slikanica Mire Mihelič *Puhek v Benetkah*; *Preobrazba* Franza Kafke in ljudska pravljica *Sin jež*; *Plašč* N. V. Gogolja in slikanica Vitomila Zupana *Plašček za Barbaro* ipd.;
- priznано preučevanje mladinske književnosti temelji na obravnavi mladinske književnosti s stališča teorije bralčevega odziva ali recepcije (Louise Rosenblatt, Wolfgang Iser, Hans Robert Jaus, Jonathan Culler) oziroma mladega naslovnika. Avtor in bralec sta v asimetričnem razmerju, zlasti ker je avtor mladinskih besedil večinoma odrasla oseba, ki je nekoč bila otrok. Številni odrasli avtorji pišejo s perspektive otroka, vendar ne morejo odmislniti izkušenj in znanja odrasle osebe (Lojze Kovačič: *Otroške stvari*, ki ni za otroke, čeprav je glavna književna oseba šestletni otrok in je pripoved napisana skozi oči otroka). Zato imajo številne knjige mladinske književnosti izvirno dve kodi: kodo odraslega avtorja in kodo mladega bralca. Na eni strani bodo mladinski bralci, na drugi pa odrasli bralci, ki bodo zasledili ironijo, umetelna slogovna sredstva, subverzivnost (Svetlana Makarovič, Tone Partljič, Boris A. Novak, Andrej Rozman Roza, Barbara Gregorič ...);
- v literarni zgodovini so primeri vrhunskih pisateljev, ki pišejo za mladega in odraslega bralca oziroma za dvojnega naslovnika (John Ronald Reuel Tolkien, Astrid Lindgren, Boris A. Novak, Andrej Rozman Roza).

⁹ Gl. <<http://www.tau.ac.il/~zshavit/pocl/index.html>>; Maria Nikolajeva, 2005, *Aesthetic Approaches to Children's Literature* in Zohar Shavit, 1986, *Poetics of children's Literature*.

¹⁰ Perry Nodelman, 2003, *The Pleasures of Children's Literature*.

¹¹ Maria Nikolajeva, 2005, *Aesthetic Approaches to Children's Literature*, xiv.

Na marginalno pojmovanje mladinske književnosti vplivajo številni družbeni dejavniki, kot so koncept družine, izobraževanje in ožanje pomena mladinske književnosti le na socializacijsko vlogo. Zato nekateri menijo, da naj bi bila književna besedila za otroke preprosta, akcijsko usmerjena, optimistična, s srečnim zaključkom, didaktična in repetitivna.¹²

Če želimo preučevati mladinsko književnost s stališča sodobnih metod literarne vede, moramo upoštevati študij besedila, resničnost, avtorja in bralca.

1. Teorije, ki raziskujejo odnos besedila in stvarnosti, so mimetične, gledajo na mladinsko književnost le kot odraz stvarnega sveta. Izrazit primer besedila s tovrstnim pristopom je recimo preučevanje romana Prežihovega Voranca *Samorastniki* izključno skozi prizmo časa in prostora, to je socialnega realizma. Vorančeva črtica *Solzice* je imeniten primer Jungovega procesa individuacije, ki jo lahko razumemo v smislu arhetipskega potovanja junaka, ki lahko je ali pa ni povezan s socialnim realizmom. Vrhunska primera sta tudi *Kozlovska sodba v Višnji Gori* Josipa Jurčiča in *Butalci* Frana Milčinskega, ki funkcionirata ne glede na čas in prostor oziroma kronotop, ker smešita univerzalne človekove slabosti.

2. Teorije, usmerjene v avtorja, ali ekspresivne teorije (biografska, psihološka) raziskujejo odnos med avtorjem in mladinskim besedilom. Gre za tradicionalni pristop, ki je sicer delno prisoten v osnovnih šolah, denimo v oblikah skritega kurikulumu. S takim pristopom so raziskovali Cankarjev odnos do matere, ki je viden v črticah *Pehar suhih hrušk*,¹³ *Skodelica kave*, *Zatajil sem mater* idr., čeprav te niso predmet mladinske književnosti. V svetovni mladinski književnosti je izrazit primer Oscarja Wilda, čigar pravljice se raziskujejo tudi v kontekstu homoerotične avtobiografije, ob tem se zanemarijo nepresežene kakovosti njegovih mladinskih besedil (*Srečni princ*, *Sebični velikan*, *Ribič in njegova duša*).

3. Recepcijsko usmerjene teorije ali subjektivni modeli (recepcijska teorija ali teorija bralčevega odziva) raziskujejo odnos med besedilom in mladim naslovnikom. Teorije bralčevega odziva temeljijo na konkretizaciji književnega besedila, ki ga bralec aktualizira v procesu branja. Pouk književnosti v osnovnih šolah temelji na tej teoriji – komunikacijski model poučevanja književnosti v devetletki – in je potrjen tudi z učnim načrtom za slovenščino iz leta 1998.

4. Modeli, usmerjeni v besedilo, ali objektivni modeli so nove metode literarne vede, ki presegajo prvine zunaj besedila in obravnavajo le čisto besedilo, njegove notranje

¹² Maria Nikolajeva, 2005, *Aesthetic Approaches to Children's Literature*, xiii.

¹³ Ivan Cankar, Lidija Osterc, 1965, *Pehar suhih hrušk*, Ljubljana, Mladinska knjiga, Knjižnica Čebelica. Ivan Cankar, Lidija Osterc, 1977, *Pehar suhih hrušk*, Ljubljana, Mladinska knjiga, zbirka Mala slikanica. Ivan Cankar, 1971, *Moje življenje*, Ljubljana, Mladinska knjiga, Moja knjižnica, Razred VII.

strukture (strukturalizem, semiotika) in odnose znotraj besedila neodvisno od avtorja in resničnosti (tematska kritika, intertekstualnost).

Številne moderne metode literarne vede so prej kolektivna poimenovanja kot individualne ali homogene teorije, ki se aplicirajo na mladinsko književnost kot samostojno področje, recimo psihoanaliza ali feministična metoda, ker vsebujejo več kot dva predmeta raziskovanja. Literarna psihoanaliza je lahko osredotočena na avtorja, bralca ali besedilo (književna oseba). Feministična metoda, ki preučuje področje mladinske književnosti, je lahko usmerjena na avtorja, bralca ali besedilo.

2 Moderne metode literarne vede in teoretske osnove mladinske književnosti

Metode Marie Nikolajeve v knjigi *Introduction to the theory of children's literature* (1996) oziroma v poglavju 2., 3. in 4. korelirajo s paradigami Toma Virka v knjigi *Moderne metode literarne vede in njihove filozofsko teoretske osnove* (2003). V razpravi bomo v nadaljevanju obravnavali teoretske osnove na osnovi metodologije Marie Nikolajeve, ki ji je osrednji predmet raziskovanja literatura, in sicer mladinska. Mladinska književnost je v pričujočem kontekstu pojmovana kot nadpomenka za otroško in/ali mladinsko književnost in govori o mladem bralcu od rojstva do 15. oziroma 18. leta starosti, predvsem je mišljen predšolski in osnovnošolski bralec.

Različni teoretični pogledi na mladinsko književnost so pomembni za refleksijo teorije in prakso mladinske književnosti, zato so navedeni kot izhodišče za nadaljnje raziskovanje in tudi za korelacijo med metodološkim pluralizmom književnosti za odrasle (Tomo Virk) in metodološkim pluralizmom oziroma različnimi teoretičnimi pogledi na mladinsko književnost (Maria Nikolajeva) ter korelacijo med obema podsistemoma v literarnem sistemu (Zohar Shavit).

1. Mimetične teorije (Maria Nikolajeva) ali metodološki pluralizem (Tomo Virk):
 - sociološka teorija in vpliv družbenih odnosov na književnost, posebej na model ljudske pravljice in fevdalne vrednote: Jack Zipes;
 - feministična teorija: Maria Tatar, ki poudarja diskurz dominacije, posebej v modelu ljudske pravljice, kjer so ženske književne osebe v podrejenem položaju in viktimizirane;
 - semantična teorija: Zohar Shavit: *Poetics of Children's Literature*, 1986.
2. Teorija, usmerjena v avtorja:
 - psihoanalitična: Bruno Bettelheim: *Rabe čudežnega* in povezava spolnosti z modelom ljudske pravljice, skriti pomeni v pravljicah in izživljanje negativnih čustev skozi pravljice na simbolni ravni.¹⁴
3. Teorija, usmerjena v bralca:
 - recepcijska estetika: L. Rosenblatt, W. Iser, H. R. Jaus (aktualizacija in

¹⁴ Janez Mušič, 2007, *Oton Župančič: življenje in delo*, Ljubljana, Mladika.

konkretizacija pomena šele z bralčevim odzivom nanj). Na recepcijskih teorijah oziroma teorijah bralčevega odziva temelji komunikacijski model poučevanja književnosti v slovenskih osnovnih šolah (učni načrt za slovenščino, 1998) in osnutek učnega načrta za slovenščino (2007). Izrazit vpliv recepcijske teorije na bralca in nadgradnja je vidna pri slovenski znanstvenici Metki Kordigel Aberšek.¹⁵

4. Teorije, usmerjene v besedilo:

- strukturalizem, formalizem, folkloristika:¹⁶ Vladimir Propp: *Morfologija pravljice*; Max Lüthi: *European folk tale: form and structure*. Med slovenske teoretike mladinske književnosti, katere raziskovanje temelji na strukturalizmu, sodi tudi Marjana Kobe in njene raziskave na področju fantastične pripovedi in sodobne pravljice;
- Jungova teorija arhetipov: C. G. Jung: *Archetypes in fairy tales*, Maria Louise von Franz: *Puer aeternus*;
- teorija karnevala in kronotropa (Michael Bakhtin¹⁷): Maria Nikolajeva: *From Mythic to Lynear*;
- teorija intertekstualnosti: Emer O'Sullivan: *Comparative Children's Literature*.

Maria Nikolajeva v knjigi *Aesthetic approaches to children's literature* (2005) razmišlja o položaju mladinske književnosti kot samostojne stroke in kot predmeta poučevanja, ki se je razširil po vsem svetu, posebej v anglo-ameriških državah, zlasti v 80. in 90. letih 20. stoletja, v Sloveniji pa po letu 1980. Po dvajsetih letih je predmet prišel na razpotja, ki jih je povzročila enormna produkcija knjig za otroke in mladino po vsem svetu, tudi v Sloveniji, uvajanje predmeta (predmet mladinska književnost na štirih slovenskih univerzah na začetku 21. stoletja) in primeri t. i. bralne mrzlice po svetu, npr. Harry Potter, ekranizacije fantastičnih pripovedi – *Gospodar prstanov* (J. T. T. Tolkien), *Harry Potter* (J. K. Rowling), *Narnia* (Clive Staples Lewis), potrošništvo in knjige slavnih, npr. Madonna, Arnold Schwarzenegger, Paul McCartney, Kylie Minogue, vojvodinja Sarah Ferguson, Bob Dylan, Bill Gates ... Na Slovenskem se je položaj mladinske književnosti začel institucionalizirati najprej v knjižnicah (pionirska knjižnica) v smislu bibliopedagoškega dela z otroki, pravljličnih ur (Martina Šircelj, Marjana Kobe) in sorodnih dejavnosti. Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani se je predmet začel postopoma uvajati leta 1987/1988 z dr. Helgo Glušič kot predavateljico za sodobno slovensko književnost. Podobno je potekalo uvajanje predmeta tudi na Univerzi v Mariboru, na takratni Pedagoški akademiji z Alenko Glazer, ki je bila

¹⁵ Metka Kordigel, 2000, *Mladinska literatura, otroci in učitelji: komunikacijski model 'poučevanja' mladinske književnosti*, Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, 4. izdaja.

¹⁶ Ivan Grafenauer, 1943, *Lepa Vida: študija o izvodu, razvoju in razkroju narodne balade o Lepi Vidi*. Gre za izrazito folkloristično analizo motiva Lepe Vide v različnih kulturah, ki je aplikabilen tudi na področje mladinske književnosti.

¹⁷ Gre za Bakhtinova termina, ki ju Nikolajeva pogosto uporablja. Termin *karneval* je Michael Bakhtin uporabil v knjigi *Rableais and His World*, 1984, *teorijo kronotopa* pa v razpravi *The Dilogic Imagination: Four Essays*, 2002.

soustanoviteljica in sourednica revije *Otrok in knjiga* ter na takratni Pedagoški akademiji na Univerzi v Ljubljani, današnji Pedagoški fakulteti, kjer je poučeval Janez Rotar, pozneje pa prva doktorica znanosti s področja mladinske književnosti dr. Marjana Kobe.

Mladinska književnost je na razpotju med tradicionalnim poučevanjem (teorije, usmerjene na življenje in delo avtorja) in sodobnim poučevanjem (teorije, usmerjene na bralca, recepcijska estetika, ki je teoretična osnova za književni pouk v sodobni osnovni šoli). Po stopetdesetletnem razvoju posvetne slovenske mladinske književnosti od leta 1850 je dozorel čas, da literarna veda reflektira zgodovino, teorijo (metodologijo preučevanja) in kritiko mladinske književnosti.¹⁸ Omenjena knjiga Nikolajeva iz leta 2005 je zrcalo časa in refleksija teorije mladinske književnosti. Podobna knjiga z naslovom *Poetics of Children's Literature* je izšla leta 1986, napisala jo je izraelska znanstvenica Zohar Shavit.

Maria Nikolajeva je profesorica primerjalne književnosti na Univerzi v Stockholmu na Švedskem in na Abo Univerzi na Finskem, kjer poučuje mladinsko književnost in teorijo mladinske književnosti. Nikolajeva je ena izmed vodilnih znanstvenic na področju mladinske književnosti in je avtorica znanstvenih monografij *Childrens Literature Comes of Age: Toward the New Aesthetic*, 1996; *From Mythic to Linear: Time in Children's Literature*, 2000; *The Rhetoric of Charactes in Children's literature*, 2002 in številnih drugih.

Zohar Shavit je teorijo mladinske književnosti poimenovala poetika mladinske književnosti (*Poetics of Children's Literature*, 1986), Maria Nikolajeva estetiko (*Aesthetic approaches of childrens literature*, 2005), za slovenski kontekst je najprimernejše pojmovanje teorija mladinske književnosti, ki je v kontekstu slovenske literarne vede. Knjigi Shavitove in Nikolajeve sta plod dvajsetletnega ukvarjanja z mladinsko književnostjo kot samostojnim predmetom preučevanja in zunaj konteksta didaktike književnosti oziroma poučevanja, kot je Nodelmanova knjiga. Nikolajeva jo je razdelila na dvanajst poglavij. Estetiko mladinske književnosti pojmuje kot umetniškost mladinske književnosti oziroma kot mladinska besedila, ki imajo umetnostne lastnosti.

3 Aplikacija teorije mladinske književnosti Marie Nikolajeve na slovensko mladinsko književnost

V uvodnem poglavju je spregovorila o tematiki, ki je najpogostejša za današnji čas in ki jo zastavljajo nasprotniki ali vsaj nezagovorniki mladinske književnosti,

¹⁸ Marjana Kobe, 1987, *Pogledi na mladinsko književnost*, Ljubljana, Mladinska knjiga. Knjiga Marjane Kobe je prva znanstvena monografija o mladinski književnosti na Slovenskem.

in sicer, ali sploh potrebujemo estetiko mladinske književnosti oziroma teorijo mladinske književnosti, kar je prvi pokazatelj, da je stroka na razpotjih. Prvo in osnovno vprašanje je, ali je sploh potrebna posebna vrsta književnosti za otroke in mladino. Številni znanstveniki s področja književnosti za odrasle, tudi v Sloveniji, menijo, da je mladinska književnost – v tem kontekstu jo uporabljamo v skladu s pojmovanji prve slovenske znanstvenice s področja mladinske književnosti Marjane Kobe – nadpomenka za otroško in mladinsko književnost. Nekateri menijo, da tovrstno področje niti ni potrebno, če je, potem je kvečjemu le kot didaktično in vzgojno sredstvo. S tem postavljajo področje nazaj v 19. stoletje, ko je bil začetek ne le slovenske ampak tudi drugih nacionalnih književnosti povezan z versko in moralno vzgojo. Gre za inštrumentalizacijo področja. Vendar to so bila razpotja v 19. stoletju, ki jih je presešel začetek 20. stoletja, ko je slovenski pesnik, klasik Oton Župančič postavil kot kriterij mladinske književnosti estetsko merilo in ne več vzgojno merilo iz 19. stoletja. Po letu 1950, ko pridejo številne avtorske poetike in/ali estetike, začnejo le-te poganjati razvoj literarne znanosti, in sicer prek knjižničnega prostora in branja, pravljčnih ur,¹⁹ izobraževanja knjižničarjev, igralnih ur s knjigo, slikanic. Projekt založbe Mladinska knjiga po letu 1950 z naslovom *Izvirna slovenska slikanica*, kot sta slovenski avtor in ilustrator *Slovenca*, je izrazil primer uspešnega reševanja odprtih vprašanj. K temu sodi tudi nagrada za izvirno slovensko slikanico od leta 2004. To obdobje je imelo svoja odprta vprašanja, ki so vnašala novo dinamiko, inštitucionalizacijo stroke in internacionalizacijo izvirne slovenske mladinske književnosti.

Mladinska književnost ni mogla postati samostojno področje, dokler v zgodovini ni bil otrok in otroštvo pojmovano in prepoznano kot posebno obdobje v življenju, kar se je začelo v 17. stoletju. To se je zgodilo ob koncu razsvetljenstva v 18. in v začetku 19. stoletja oziroma v obdobju romantike, kar je prikazano v temeljni knjigi Philipa Ariesa. Sociološko gledano se je v 19. stoletju mladinska književnost začela razvijati kot vzgojno sredstvo različnih religij, verstev, vzgojnih konceptov, saj je tudi njen začetek v 16. in 17. stoletju tesno povezan z abecedniki in katekizmi v protestantizmu in tudi pozneje.

V prvem poglavju Nikolajeva govori o estetiki avtorja oziroma o vlogi avtorja, ki je za književnim besedilom. V bistvu gre za tradicionalen pristop, ki je bil veljaven tudi v slovenski mladinski književnosti prek analiz o življenju in delu posameznih avtorjev. Gre za preseženo teorijo, da je za razumevanje besedila ključno podrobno poznavanje avtorjeve biografije. Izrazit primer tovrstnih teoretičnih pogledov so številne interpretacije Prešernovega življenja, ki načeloma ni mladinski avtor, četudi je kanonski avtor v tretjem triletnju. Njegova neuresničena ljubezen do Primicove Julije se je številnim mladim bolj vtisnila v spomin kot sama besedila. Zanimivo je tudi dejstvo, da Prešernovega *Povodnega moža* pripovedujejo tudi v predšolskem

¹⁹ <http://www.gzs.si/slo/novinarsko_sredisce/14408> (Dostopno 05.02.2008.)

obdobju, toda kot pravljico besedilo, ne pa balado. Izraziti primeri zanimanja odraslih bralcev za biografijo avtorjev so v svetovnem merilu znana obsedenost Lewisa Carrolla s fotografiranjem pomanjkljivo oblečenih deklic, homoerotična usmerjenost Oscarja Wilda, obsedenost J. M. Barrija z mladimi dečki ipd. O življenju nekaterih avtorjev je napisanih veliko več knjig kot o njihovem književnem ustvarjanju. V kontekstu slovenske mladinske književnosti je izrazit primer odlična mladinska avtorica Svetlana Makarovič, ki jo številni poskušajo diskriminirati zaradi njenega pisanja v časopisnih stolpcih in stališč do ideologij ter izjav v intervjujih.

V drugem poglavju o estetiki književnega besedila Nikolajeva govori o novih razpotjih in premiku raziskovalnega fokusa z avtorja na besedilo. Pri tem je pomembna hermenevitična metoda, analiza elementov in analiza celote. Gre za svojevrsten napredek od prejšnje metode, ki postavlja literarno besedilo v ospredje in v kontekst (detajl in celota). Mladinski avtorji še niso tako raziskani kot avtorji, ki pišejo predvsem za odrasle. Gre za avtorje s področja književnosti za odrasle, ki so predlagani v učnem načrtu za slovenščino (1998) in v osnutku učnega načrta za predmet slovenščina v osnovni šoli (2007). To so Valentin Vodnik, France Prešeren, Fran Levstik, Josip Stritar, Janez Trdina, Josip Jurčič, Dragotin Kette, Ivan Cankar, Oton Župančič, Anton Aškerc, Josip Murn, Alojz Gradnik ... Njihova ustvarjalnost je do potankosti raziskana v zbranih delih. Številni slovenski avtorji za odrasle, ki niso pisali za mlade (Anton Tomaž Linhart, France Prešeren, Janko Kersnik, Anton Aškerc, Ivan Cankar), so občasno imeli v mislih mladega naslovnika (Valentin Vodnik, Dragotin Kette, Srečko Kosovel) ali pisali tudi za mlade bralce (Oton Župančič) ali pa so njihova dela postala v procesu literarne recepcije mladinsko branje: Anton Tomaž Linhart (*Matiček se ženi*, *Županova Micka*), Valentin Vodnik (*Uganke*), France Prešeren (*Povodni mož*, *Turjaška Rozamunda*, *Lepa Vida*), Fran Levstik (*Martin Krpan*), Ivan Tavčar (*Visoška kronika*), Oton Župančič (*Žebljarska*), vendar je mladinsko ustvarjanje nemladinskih avtorjev še neraziskano. Primer zbranega dela Alojza Gradnika (ur. Miran Hladnik) je izrazita prelomnica v pojmovanju mladinske književnosti, kjer je literarni zgodovinar precej pozornosti posvetil mladinskemu pesništvu Alojza Gradnika. Ob tem se nam postavi vprašanje, zakaj je tovrstno mladinsko ustvarjanje pri nemladinskih avtorjih zanemarjeno in zakaj v reprezentativni zbirki zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev ni niti enega mladinskega avtorja ali avtorice. Zakaj med Prešernovimi nagrajenci ni niti enega s področja mladinske književnosti, v SAZU-ju ni niti enega člana/članice s tega področja – vsa ta dejstva zrcalijo marginalizacijo področja književnosti za odrasle in literarne vede. Od začetka zbirke zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev (1946) je prva avtorica, ki je dobila prvi zvezek zbranih del, Zofka Kveder (2005), skoraj šestdeset let od začetka izhajanja zbirke. Avtorica, ki bi zaslužila zbrana dela s področja mladinske književnosti, je zagotovo Ela Peroci. Izbrana dela bi si zaslužili tudi naslednji avtorji oziroma sodobni klasiki: Kristina Brenkova, Tone Pavček, Kajetan Kovič, Svetlana Makarovič, Saša Vegri, Niko Grafenauer.

Zanimiva metoda je obravnavana v tretjem poglavju o estetiki žanra ali teorija literarnih zvrsti in vrst, to so predvsem obravnave modela ljudske/avtorske/sodobne pravljice,²⁰ fantastične pripovedi kot najbolj izrazitega žanra. Številni nasprotniki vidijo mladinsko književnost kot preprosto, akcijsko, optimistično, repetitivno in didaktično. Nekateri pisci na primer v krogu ne le založbe Prešernova družba tudi s temi motivi ustvarjajo, in tako podcenjujejo naslovnika za otroke in mlade bralce, ker gre za neavtentične ustvarjalce, ki jim je glavni motiv potrošništvo in književnost le sredstvo za doseg tega cilja.²¹ Vendar avtentični ustvarjalci tvorijo kompleksna književna besedila: kritična Saša Vegri, empatična Tone Partljič, hermetična Niko Grafenauer, poetična Boris A. Novak, subverzivna Svetlana Makarovič in Andrej Rozman Roza ter drugi. Nostalgični odrasli želijo, da mladinski avtorji idealizirajo otroka in čas otroštva, zato uporabljajo pootročen govor, pretirano uporabljajo pomanjševalnice in ljubkovalnice, otroške besede ter idealizirajo podobo otroka in otroštva, kjer odrasti pomeni umreti (npr. Bina Štampe Žmavc: *Popravljalnica igrač* idr. avtorji), ne pa da kritično govorijo o odraslih (npr. Saša Vegri: *To niso pesmi za otroke ali Kako se dela otroke*). Na Slovenskem so žanre raziskovali Marjana Kobe (*Sodobna pravljica in kratka fantastična pripoved*), Dragica Haramija se izrazito ukvarja z žanri v mladinski književnosti (*Slovenska mladinska realistična kratka pripovedna proza po letu 1950, Predstavniki slovenske mladinske realistične avanturistične proze, Žanri slovenskega mladinskega realističnega romana, Otroška detektivka*) in Peter Svetina (*Žanrski umor?, Naočnik, očalnik in Rdeča kapica: o začetkih slovenske mladinske kriminalke, Kdo v Ljubljani rabuta krofe: dogajališča slovenske mladinske kriminalke*).

V četrtem poglavju knjige Marie Nikolajeve je predstavljena estetika vsebine ali teorija vsebine, številni pojmujejo književnost kot zrcalo družbe, npr. sociologija, novi historicizem, feminizem in postkolonializem. Zanimivo področje je raziskovanje sorodnih motivno-tematskih prvin v različnih besedilih, tako lahko v slovenski ljudski pripovedi (*Sin jež* ali *Janček Ježek, S kačo se je oženil*) prepoznamo fosilizirane ostanke znane motivno-tematske prvine iz Apulejevega mita *Amor in Psiha* s skoraj dva tisoč let časovne oddaljenosti. Če iščemo motivno-tematske povezave pri različnih variantah istega motiva, najdemo izjemno bogat motiv živalskega ženina in/ali živalske neveste, razširjenega po vsem svetu, prisotne pa so tudi različice, kot sta *Lepotica in zver, Žabji kralj* idr.

V petem poglavju je Nikolajeva obravnavala estetiko kompozicije ali teorijo zgradbe (uvod, jedro, zaključek). Peto poglavje bi ponazorila s slovenskim primerom raziskovanja modela ljudske pravljice: začetek in konec modela ljudske

²⁰ Klasifikacija temelji na pojmovanju Marjane Kobe.

²¹ Primeri tovrstnih knjig v slikaniški knjižni obliki so slikanice stalnega sodelavca Prešernove družbe Ivana Bizjaka, čigar dela so pogosto objavljena v založniški reviji *Trobentica* (2001) in založbi, npr. Ivan Bizjak, 2001, *Tarin mačkon Mrnjavček*; Ivan Bizjak, 2003, *Muca čarodejka*. Onkraj mladinske književnosti je knjiga Ivana E. Tiča, 2003, *Žigana*.

pravljice sta standardizirana (tipičen začetek: *Nekoč davno ...* in tipična zaključna poved: *... potem sta živela srečno do konca svojih dni.*), kar pomeni srečen konec. Metodo Maxa Lüthija je aplicirala in razvila Marjana Kobe, ki je analizirala sedem značilnosti modela ljudske pravljice (Jacob in Wilhelm Grimm) in tudi primerjala model klasične avtorske ali umetne pravljice (Hans Christian Andersen) s sodobno pravljico oziroma kratko sodobno pravljico (Ela Peroci).

V šestem poglavju je analizirana estetika scene ali teorija konteksta (čas in prostor), ki sta zelo zanimiva pri teoretični razlagi fantastične pripovedi, ki je najpogosteje dvodimenzionalna. V začetku sta realni prostor in čas objektivna, v drugem, osrednjem delu pa sta prostor in čas fantastična (*Indija Koromandija, Pedenjarstvo, Mesto Rič-Rač*), domišljajska in subjektivna, torej gre za sekundarni svet, konec je pogosto v realnem času in prostoru, torej varna vrnitev v primarni svet.

V sedmem poglavju je predstavljena analiza estetike karakterja ali teorija književne osebe, kjer je književna oseba osrednji nosilec književnega besedila za mlade, v postmodernizmu pa oseba izgublja na pomenu. Zanimivo je, da je za mladinsko književnost značilen arhetip otroka sirote (*Harry Potter*), ki na koncu premaga zlo. Tudi v slovenski književnosti (*Desetnica*, Fran Milčinski: *Ptički brez gnezda*, ki so sirote na simbolni ravni, Pavle Zidar: *Kukavičji Mihec* s tragičnim koncem). Zelo redke so otroške in mladinske knjige, kjer je konec tragičen (*Mio, moj Mio, Brata Levjesrčna* Astrid Lindgren). Zanimiv, subverziven lik v sodobni slovenski mladinski književnosti je lik upornika v slikanici Svetlane Makarovič *Mali parkelj Malič*.

V osmem poglavju gre razprava o estetiki naracije ali narativni teoriji oziroma načinu pripovedovanja in številnih odprtih vprašanih v zvezi s tem, o avtorju (stvarni avtor, opisan avtor – takšen primer je npr. delo Lojzeta Kovačiča *Otroške stvari*, ki je slogovno zahtevna pripoved odraslega avtorja skozi perspektivo doživljanja šestletnega otroka. Le perspektiva gledanja je avtentična za otroka, ne pa perspektiva pripovedovanja, kjer je jasno, da gre za naracijo zrelega avtorja in reminiscenco na lastno otroštvo z besednim zakladom odraslega. Četudi je glavna književna oseba šestletni otrok, besedilo ni za otroke, zlasti če ga primerjamo s kratko sodobno pravljico Lojzeta Kovačiča *Najmočnejši fantek na svetu*, ki govori o petletnem otroku s stališča odrasle osebe oziroma tretjeosebne pripovedovalca), o pripovedovalcu (prvoosebni, drugoosebni, tretjeosebni in vsevedni pripovedovalec) in bralcu (stvarni bralec, opisan bralec – npr. Saša Vegri: *To niso pesmi za otrokeali Kako se dela otroke*,²² Svetlana Makarovič: *Mali parkelj Malič*, Andrej Rozman Roza: *Rimanice za predgospodiče*, Barbara Gregorič: *Nebomske pesmi*²³).

²² Saša Vegri je na določen način prezrta v slovenski mladinski književnosti, ne le zato, ker kritično piše o odraslih: pesem *Kdaj in zakaj* (pesem govori o pretepanju otrok in znašanju odraslih nad otroki). Avtorji, ki odpirajo problemsko tematiko v mladinski književnosti realistično, so na določen način izključeni iz glavnega toka, ki temelji na idealizirani in romantizirani podobi otroka in otroštva.

²³ Izrazit primer je pesem Barbare Gregorič z naslovom *Strelodov za jezo*, ki je sicer napisana s stališča

V devetem poglavju razmišlja o estetiki jezika ali teoriji jezika. Splošni predsodek do otroške in mladinske književnosti je, da le-ta pripoveduje v preprostem jeziku, kar sicer velja za številna književna besedila, vendar ne za vrhunska, recimo kako si drugače razložiti, da so Prešernove balade in romance postale del mladinskega kanona (*Povodni mož*, *Turjaška Rozamunda*, *Lepa Vida* ...). Učenci v tretjem triletju berejo tudi Lojzeta Kovačiča, Tomaža Šalamuna, Alojza Ihana, Borisa A. Novaka in podobne avtorje. Poleg tega jim je vseč subverzivna poezija Andreja Rozmana Roze s številnimi neologizmi, katerih primer je štiribesedna pesem z naslovom *Koračnica: Vojaki in vošibki / korenjakajo*.

V desetem poglavju je govora o estetiki medija ali teoriji posrednika, ki je zelo pomemben za slikaniške izdaje knjig, za e-knjige (Kajetan Kovič: *Maček Muri*), interaktivne knjige, risanke, animirane filme, filme Walta Disneyja (*Sneguljčica*, *Lepotica in zver*, *Ariel oziroma Mala morska deklica* ...), ekranizacije filmov (*Gospodar prstanov*, *Harry Potter*, *Narnia*). Slovenska mladinska književnost nima veliko ekraniziranih izvornih mladinskih besedil; Tone Seliškar: *Bratovščina Sinjega Galeba*, Pavle Zidar: *Kukavičji Mihec*, Kajetan Kovič: *Moj prijatelj Piki Jakob*, v najnovjšem času pa imamo tudi nadaljevanke, kot so Anton Ingolič: *Mladost na stopnicah*, *Udarina brigada*, Marcel Buh: *Čisto pravi gusar*, Janja Vidmar: *Junaki petega razreda*, *Junaki šestega razreda* idr. Včasih se raje zatekajo v klasiko – Astrid Lindgren: *Erazem in potepuh* – ali balet/lutke na književno besedilo, ki je sicer izšlo v zbirki velikih slikanic ali zbirka Cicibanov vrtiljak; Kajetan Kovič–Jelka Reichman: *Pajacek in punčka*. Ostaja odprto vprašanje, kdo je pravi in kdo je fiktivni naslovnik. Tudi o fantastični pripovedi Jožeta Snoja (il. Andrej Trobentar) z naslovom *Škorček norček* je odprto, ali je tematika nerojenih otrok v literarizirani in ideološki obliki res za otroke. Ali so knjige o tematiki spolne zlorabe otrok, v katerih avtor ne simpatizira z glavno književno osebo in ne obsoja nasilja nad otroki, npr. knjiga *Žigana* (Vitan Mal²⁴ s psevdonimom Ivan E. Tič²⁵), res namenjene otrokom?

V enajstem poglavju je Nikolajeva predstavila recepcijsko estetiko oziroma teorijo bralčevega odziva, na kateri temelji sodobna slovenska književna didaktika ali pouk književnosti v osnovnih in srednjih šolah. Največ raziskav o mladinski književnosti je narejenih na področju mladega bralca, bralnih interesov, bralnih navad ... Sodobne recepcijske teorije, na katerih temelji tudi slovenska mladinska

predšolskega otroka, vendar je namenjena odraslim. Jasno je, da je opisani otrok kronološko otrok, vendar je pesem izrazito namenjena v poduk odraslim, ki se znašajo nad otrokom. Pesem tudi ne olepšuje otroka in otroštva, kot na primer pesem *Okrogla vila*, ki govori o pereči sodobni problematiki in motnjah hranjenja.

²⁴ V članku navajam navedbo avtorstva na osnovi *Cobissa*, kjer je kot avtor naveden Vitan Mal, četudi je v knjigi podpisan s psevdonimom Ivan E. Tič <<http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISP&id=0957471046970803&rec=1&sid=1>>. (Dostopno 05. 02. 2008.)

²⁵ Knjiga je onkraj mladinske književnosti, ne zaradi tematike spolne zlorabe otrok, ampak zaradi njene obravnave.

književna didaktika (L. Rosenblatt, W. Iser, R. H. Jauss), govorijo o bralcu kot soustvarjalcu pomena, dialoškosti, bralčevem odzivu, horizontu pričakovanj, praznih in/ali nedoločljivih mestih, ki soustvarjajo pomen, in domišljijem zapolnjevanju le-teh ter komunikacijskem modelu poučevanja književnosti in dvojnem naslovniku mladinskih književnih besedil.

V zaključnem, dvanajstem poglavju je v knjigi, ki govori o odprtih vprašanjih mladinske književnosti in njene teorije, Nikolajeva spregovorila o primernosti metodologije preučevanja. Meni, da niti ena teorija ali metoda ni univerzalna.

Iz povedanega je razvidno, da mladinsko književnost pestijo številna odprta vprašanja, ki so na razpotju: vprašanje kakovosti, izbira primerne teorije ali katera metoda je najboljša. Vsaka izmed teorij in metod ima svoje prednosti in pomanjkljivosti, vsaka izmed njih daje le delen vpogled v književno besedilo. Naslednje vprašanje na razpotju je razlikovanje med teorijo in metodo. Teorije so bolj splošne in lahko posvečajo več pozornosti besedilu (mimetične), avtorju (psihološke) ali bralcu (receptijske). Na zadnji temelji tudi koncept poučevanja književnosti v devetletki, predstavljen v učnem načrtu za slovenščino iz leta 1998 in osnutek učnega načrta za slovenščino v osnovni šoli (2007).

Pred slovensko mladinsko književnostjo so tudi razpotja ali dileme, katera metoda je najprimernejša za določena besedila in katera najbolj ustrezajo namenu ali pouku. Nikolajeva svetuje, da je pri izbiri najprimernejših teorij in metod neprimerno uporabljati formalistični ali psihološki model za analizo modela ljudske pravljice – najpomembneje je, da upoštevamo značilnosti književnih besedil (npr. pri psihološkem mladinskem romanu).

4 Sklep

V prvem delu članek predstavlja razliko v pojmovanju mladinske književnosti v odnosu do književnosti za odrasle ter njeno marginalizacijo v kulturnem prostoru. V nadaljevanju je predstavljena definicija mladinske književnosti s stališča naslovnika, ki naj bi najbolj določal področje (kriterij mladega in/ali odraslega naslovnika). Tradicionalno preučevanje mladinske književnosti jo je pojmovalo le v skladu z vzgojno funkcijo, ki naj bi jo imela mladinska književnost, sodobne teorije pa raziskujejo mladinsko književnost kot umetnost. V nadaljevanju so predstavljene štiri metodologije preučevanja (mladinske) književnosti z ozirom na usmerjenost na mimetičnost, avtorja, besedilo in/ali bralca, ki korelirajo z metodologijo literarne vede. V drugem delu je predstavljena teorija mladinske književnosti in model švedske znanstvenice Marie Nikolajeve, ki je apliciran na slovensko mladinsko književnost s primeri iz primarne in sekundarne literature.

Slovensko mladinsko književnost tako kot svetovno mladinsko književnost in nacionalne književnosti pestijo podobni problemi. Nove družbene in ekonomske formacije zahtevajo novo prestrukturiranje in refleksijo teorije in prakse. To so izzivi, ki se jim je treba aktivno odzvati in teoretično preučiti književna besedila iz starejše, novejše in sodobne mladinske književnosti, hkrati pa biti odziven na aktualnost, ki nedvomno vpliva, razvoj IKT, potrošništvo. Ob začetku 21. stoletja lahko ugotovimo, da je mladinska književnost institucionalizirana kot predmet poučevanja na vseh štirih slovenskih univerzah (Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru, Univerza na Primorskem in Univerza v Novi Gorici), z didaktiko mladinske književnosti, podporo knjižnic, sodelovanjem v ožji in širši domovini pa so izpolnjeni pogoji za internacionalizacijo in promocijo.

Literatura

Aries, Philippe, 1991: *Otrok in družinsko življenje v starem režimu*. Ljubljana: ŠKUC: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Bettelheim, Bruno, 1988: *The uses of enchantment : the meaning and importance of fairy tales*. [Reprinted ed.]: Harmondsworth [etc.]: Penguin Books.

Lüthi, Max, 1986: *European folktale: form and nature*. Bloomington: Indiana University Press.

Nikolajeva, Maria, 1996: *Introduction to the theory of children's literature*. Talin.

Nikolajeva, Maria, 2005: *Aesthetic approaches to children's literature: an introduction*. Lanham (Maryland), Toronto, Oxford: Scarecrow Press.

Shavit, Zohar, 1986: *Poetics of Children's Literature*. The University of Georgia Press, Athens and London. URL: <<http://www.tau.ac.il/~zshavit/pocl/contents.html>>. (Dostopno 05. 02. 2008.)

Tatar, Maria, 2003: *The facts of the Grimms' fairy tales*. 2nd ed. Princeton, Oxford: Princeton University Press.

Virk, Tomo, 2003: *Moderne metode literarne vede in njihove filozofsko teoretske osnove*. Ljubljana.

Zipes, Jack David, 2001: *The great fairy tale tradition: from Straparola and Basile to the brothers Grimm: texts, criticism*. New York, London: Norton.

